

Гуцан Л. А.,
*кандидат педагогічних наук,
завідувач лабораторії трудового виховання
Інститут проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Світ професій такий різноманітний. Як досягнути його? Як по можливості уникнути помилок при вирішенні питання: ким стати? Яку стежку обрати у житті? Як діяти, аби не помилитись у виборі свого майбутнього? На всі ці питання намагаєшся знайти відповіді ще в дитинстві. Кожен ще з дитинства найчастіше несвідомо – думає про своє майбутнє, ніби прокручує в голові життєві сценарії.

І хоча молодші школярі ще далекі від свідомого вибору трудової діяльності, проте саме в цьому віці з'являються перші мрії про майбутню професію, саме в цьому віці учні виявляють інтерес до праці, відчувають радість і задоволення від докладених ними трудових зусиль. Адже молодший шкільний вік – це період життя дитини, в якому поєднуються дошкільне дитинство і статус школяра. З одного боку, це все той же дошкільник з потребами грати, рухатися, із наївно-реалістичними уявленнями про навколишню дійсність, а з другого боку – людина, яка почала долучатися до дорослого життя. І хоча зі вступом до школи акценти вже поступово зміщуються на навчання, гра ще довго продовжує залишатися важливим чинником у діяльності дитини, оскільки саме в ігровій формі вона пізнає навколишній світ, моделює ситуації повсякденного й професійного життя, набувати первинні трудові навички.

Різнноманітні аспекти профорієнтації привертала увагу багатьох дослідників: К. Абульханової – Славської, Б. Ананьєва, Л. Анциферової, Г. Балла, А. Голомштока, В. Мясищева, Н. Пряжнікова, К. Платонова (теоретико-методологічні основи професійного самовизначення особистості); Л. Ботякової, О. Колесникової, Д. Костянтинівського, Є. Павлютенкова, Н. Побірченко, В. Синявського, А. Федоришина, І. Чечель, П. Шавіра та інших (психолого-педагогічні основи формування у старшокласників готовності до професійного самовизначення); Л. Гуцан, Д. Закатнова, Л. Йовайши, Є. Клімова, Г. Левченка, О. Мельника, С. Осадчого, М. Піддячого, В. Сидоренка, А. Сазонова, В. Симоненка, В. Тименка, Д. Тхоржевського, Н. Шевченко, М. Янцура, О. Ястремської та інші (методи активізації професійного та особистого самовизначення, методичні основи профорієнтації), Т. Бабко, І. Волошук, О. Моріна, А. Назарчука, М. Шабдінова та інші (психолого-педагогічні аспекти проблеми формування

готовності до професійного вибору в умовах допрофільної підготовки і профільного навчання). Проблему професійної орієнтації з позиції соціальної значущості розглянуто в наукових розвідках С. Батишева, В. Полякова, М. Скаткіна та ін.

В «Концепції державної системи професійної орієнтації населення» професійна орієнтація – визначається як науково обґрунтована система взаємопов'язаних економічних, соціальних, медичних, психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення та реалізації здатності особи до праці, виявлення її здібностей, інтересів, можливостей та інших чинників, що впливають на вибір професії або на зміну виду трудової діяльності. [1]. Завдання профорієнтації полягає в ознайомленні учнів з професіями та правилами їх вибору; вихованні спрямованості на самопізнання як основи професійного самовизначення; у формуванні вміння порівнювати свої здібності з вимогами конкретної професії; у забезпеченні розвитку професійно важливих якостей особистості. У дослідженні Н. Мойсеюк зазначено, що професійна орієнтація – це обґрунтована система (соціально-економічної, психолого-педагогічної, медико-біологічної, виробничо-технічної) допомоги учням у виборі професії відповідно до нахилів, здібностей і ринку праці [2]. За твердженням Н. Ярмоленка, профорієнтація – це науково-практична система навчально-виховних заходів, коли на основі широкої загально-трудової та політехнічної підготовки, максимально наближеної до професійних умов, учнів готують до свідомого вибору професії відповідно до їхніх нахилів і здібностей, а також суспільних та особистих інтересів [3]. У її структурі виділені такі елементи: *професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір і професійна адаптація.*

Профорієнтаційна робота в школі покликана спрямувати дитину щодо обрання певної професії, самовизначення, обізнаності у світі професій. Профорієнтаційну роботу можна поділити на етапи, які відповідають рівневі розвитку особистості: Професійну орієнтацію молодших школярів слід віднести до початкового пропедевтичного етапу який розпочинається ще в дошкільному віці.

I. Емоційно-образний етап (5-7 років) передбачає :

- формування позитивного ставлення до світу професій;
- до людей праці;
- розширення знань про професії відомі і не знайомі дітям;

II. Пропедевтичний етап (6-10 років) передбачає:

- розширення уявлень про різні професії;
- формування поваги до людей праці;
- позитивне ставлення до різних видів трудової та професійної діяльності;
- інтерес до пізнання своєї особистості;
- діагностику задатків, створення умов для реалізації здібностей дітей;

- проведення консультацій з батьками відносно їх розвитку;
- формування початкових загально-трудових умінь та навичок;
- здатності до взаємодії з іншими в процесі діяльності;
- виховання загальної культури праці шляхом залучення до посильних

видів трудової діяльності;

Результатом такої роботи з учнями молодшого шкільного віку має стати – сформоване відношення до себе, суспільства і професійної діяльності.

Щоб профорієнтація молодших школярів дала бажані результати, вона повинна проводитися послідовно і мати безперервний характер. Частіш за все роботі щодо самовизначення дітей приділяється увага лише в старших класах, але цю роботу краще розпочинати ще з дитячого садка, коли в дітей виникає інтерес до різних видів діяльності. Ознайомлення з працею та професіями дорослих – це один із засобів формування життєвої компетентності дитини.

І хоча діти молодшого шкільного віку ще далекі від вибору професії, але первинно проведена серед них профорієнтаційна робота має стати основою, на якій у подальшому будуть розвиватись професійні інтереси та наміри школярів у середніх і старших класах.

Основним напрямом профорієнтаційної роботи з учнями молодшого шкільного віку є професійна освіта. Профосвіта – досить самостійний компонент профорієнтації, без якого неможлива вся наступна робота з підготовки учнів до свідомого вибору професії. Вона передбачає забезпечення дітей певною сукупністю знань про професії. Під час накопичення цих знань створюються певні умови для кожної дитини щодо вибору однієї з них. Це, в свою чергу, викликає у дитини первинні особистісні думки про ту чи іншу професію, спонукальну спрямованість, особистісну мотивацію.

Вплив професійної інформації на особистість молодшого школяра є багатограним, складним, здебільшого суперечливим, а її ефективність визначається систематичністю та дозованою подачею інформаційного матеріалу. І тому добре сплановане заняття гуртка, цікаво організований виховний захід, урок, екскурсія допоможуть дитині більше пізнати трудову діяльність людини та сприятимуть розвитку професійних інтересів і намірів у старших класах. Саме ефективно побудована профорієнтаційна робота з учнями прокладає шлях до їх професійного успіху в майбутньому.[4].

Специфіка насамперед полягає в тому, що при роботі з учнями початкової школи не ставиться мета безпосередньо підвести їх до вибору певної професії, а лише підготувати підґрунтя для цього вибору. Дітей треба поступово вводити у світ професій, давати різносторонню інформацію про трудову обрядовість українського народу, про умови праці в основних сферах трудової діяльності людини. Тому у початковій школі пропедевтичну профорієнтаційну роботу організують на рівні профінформації.

Зміст професійної інформації розширюється і поглиблюється під час переходу учнів з однієї вікової групи в іншу. Особливо вагоме значення

мають у професійній інформації зустрічі молодших школярів з батьками, з представниками різних галузей промислового і сільського господарства. Під час роботи з професійною інформацією вчитель розкриває дітям не тільки зміст самої професії, але і якості людини, важливі для здобуття цієї професії й організації успішної професійної діяльності [5]. Професійна діагностика – вивчення учнів для вироблення рекомендацій у виборі професії. Діагностику здійснюють спеціалісти (медики, психологи, педагоги) з використанням різних методик. У процесі діагностики вивчають особливості вищої нервової діяльності учня, стан його здоров'я, інтереси, ціннісні орієнтації, установки на вибір професії. Вивчення необхідно проводити різними методами, але головне – систематично та цілеспрямовано.

Слід відмітити, що окрім шкільних занять важливу роль у ранній профорієнтаційній роботі з дітьми належить позашкільним і позакласним заходам. Цікаво організовані заходи, добре спланована робота гуртків за інтересами розвивають здібності дітей, їх творчу активність, формують якості і цінності, сприяють вихованню дисциплінованості та відповідальності [6].

В процесі роботи варто застосовувати різноманітні форми роботи, такі як: суспільно-корисна праця дітей; екскурсії на підприємства, де працюють батьки; запрошення батьків різних професій на свято «Мої професійні мрії», створення «Професійного портфоліо», в які діти склали б інтерв'ю з батьками, вирізки з дитячих журналів чи матеріали з Інтернету, свої малюнки й письмові роботи, відповідно до обраної тематики (певної професії) виготовляли «Професійне дерево роду». До підготовки фотомонтажу варто залучати батьків у взаємодії з дітьми. Для цього вони можуть разом добирати фотокартки із зображенням трудових буднів батьків – працівників різних сфер, їх робочого місця, засобів, атрибутів праці. Учні дуже часто із захопленням виконують це завдання, з радістю готують плакати, із задоволенням розповідають один одному про професії своїх батьків, обговорюють їх позитивні та негативні сторони. У процесі позакласної профорієнтаційної роботи відбувається розширення, поглиблення та закріплення основних профорієнтаційних понять та ідей. Добір змісту цієї роботи спрямований на створення можливостей для виявлення самостійності та творчості учнів у різних сферах діяльності (пізнавальній, трудовій, художній, суспільній та ін.).

Таким чином, можна зробити висновок, що рання профорієнтаційна робота в початковій школі є підґрунтям на якому будується вся наступна робота з професійного самовизначення школярів. Правильно створені умови праці позитивно впливають на дитину, розкривають їх позитивні риси і властивості, формують якості і цінності. Безпомилкове застосування ефективних форми роботи з учнями молодшого шкільного віку сприяють активному застосуванню наявних знань і стимулюють їх до засвоєння нових умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. N 842 про «Концепцію державної системи професійної орієнтації населення»
2. Н. Мойсеюк Учитель начальных классов с высшим образованием / Н. Мойсеюк Народное образование. – 1960. – №10. – С. 25-28.
3. Педагогіка / за ред. Ярмоленка Н. Д. – Київ: Вища школа, 1986. – С. 398.
4. Гуцан Л.А.Світ професій: методичний посібник для вчителів. – / Л. Гуцан // К. Педагогічна думка. 2008 – С.88
5. Баранов С. П. Педагогіка : учеб. пособие / С. П. Баранов, Л. Р. Болотина, В. А. Слестёнин. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1987. – С. 267.
6. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток старшокласників: праця як основа життєдіяльності та поступу / Микола Іванович Піддячий. // Технології інтеграції змісту освіти: зб. наук. праць всеукраїнського круглого столу, 12 березня 2018 р., Полтава. – 2018. – №10. – С. 98–108.

Досужий В. А.,

*здобувач кафедри професійної освіти
та соціально-гуманітарних наук*

*Льотна академія Національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна*

ДО ПИТАННЯ СЕРТИФІКАЦІЇ ОПЕРАТОРІВ БАС В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США

З огляду на бурхливий розвиток БАС постає питання безпечної інтеграції безпілотної авіації в загальний повітряний простір, для вирішення якого необхідною є тісна узгоджена співпраця між галузевими структурами, урядом, науковою та освітньою сферами. В цьому аспекті доцільно розглянути досвід передових країн, зокрема США, для можливого запозичення його в Україні.

Першим вищим навчальним закладом, який запропонував навчання на рівень бакалавра в галузі безпілотної авіації, був Університет Північної Дакоти (University of North Dakota) в 2009 році [1]. Були й інші навчальні заклади, які передували йому, але їх навчальні програми підготовки операторів БАС пропонували ступінь молодшого спеціаліста і були пов'язані з військовою галуззю. Так, Кочайз коледж (Cochise College), який співпрацює з Центром підготовки персоналу БАС армії США в Форті-Хуачука, одним з перших запропонував ступінь молодшого спеціаліста в галузі безпілотної авіації в 2002 році, однак програми їх підготовки були адаптовані до